

ธรรมาภิบาลกับการยกระดับการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ

หน่วยงานภาครัฐ เป็นกลไกหนึ่งที่มีบทบาทและความสำคัญในการเป็นองคาพยพหนึ่งของการขับเคลื่อนและยกระดับแนวคิดและการดำเนินงานทั้งภายในหน่วยงานภาครัฐเอง และในส่วนที่ยึดโยงเกี่ยวเนื่องกับหน่วยงานอื่นๆ เช่น ภาคเอกชน รัฐวิสาหกิจ องค์กรมหาชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อันส่งผลต่อการดำเนินงานองค์รวมของประเทศ ดังนั้น จำเป็นที่จะต้องมีการ ระเบียบ กฎเกณฑ์ เพื่อเป็นแนวทางดำเนินงานให้แก่ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ภายใน หน่วยงาน โดยอยู่บนรากฐานของแนวคิดหลักประชาธิปไตย การบริหารรัฐกิจ ศิลธรรม ด้วยเหตุนี้ หลักธรรมาภิบาล จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในบทบาทของการเป็นหลักในการบริหารจัดการและการขับเคลื่อนการดำเนินงานของรัฐ ตามบทบาท ภารกิจ หน้าที่ เพื่อให้งานบรรลุผลอย่างมีประสิทธิภาพ ประสิทธิภาพ ธรรมาภิบาล หรือ Good Governance หมายถึง หลักการปกครอง หรือหลักการบริหารกิจการให้เป็นไปตาม ครรลอง หรือทำนองคลองธรรม ซึ่งสามารถ นำมาปรับใช้ได้ทั้งภาครัฐ และภาคเอกชน ธรรมาภิบาลเป็นหลักที่นิยม นำมาใช้อย่างแพร่หลายในปัจจุบัน ทั้งนี้เพราะนอกจากจะช่วยเสริมสร้างและขับเคลื่อนให้การดำเนินกิจการภายใน หน่วยงานไปอย่างมีประสิทธิภาพจากแรงขับเคลื่อนของบุคลากรภายในหน่วยงานแล้ว ยังช่วยในเรื่องของความเชื่อถือ เชื่อมั่นต่อบุคคลภายนอกที่เกี่ยวข้องกับองค์กรอีกด้วย โดยมุ่งผลสัมฤทธิ์ของงาน เพื่อให้การพัฒนาและยกระดับในด้าน ต่างๆของหน่วยงานเป็นไปอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ หลักธรรมาภิบาล ประกอบไปด้วย ๖ องค์ประกอบตามระบุในระเบียบ สำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. ๒๕๔๒ กล่าวคือ ๑. หลักนิติธรรม ได้แก่ การกำหนดตัวบทกฎหมาย กฎ ข้อบังคับ ให้เป็นไปอย่างเป็นธรรมและทันสมัย เป็นที่ยอมรับในสังคม ไม่เลือกปฏิบัติ ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าเป็นการปกครองภายใต้กฎหมาย ไม่ใช่กฎของใครคนใดคนหนึ่ง หรือ บุคคลเพียงกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง ๒. หลักความโปร่งใส ได้แก่ การให้และการรับข้อมูลที่เป็นจริง ทันเหตุการณ์ตรงไปตรงมา มีที่มาที่ไปที่ชัดเจน และมีกระบวนการที่ตรวจสอบความถูกต้องได้ทั้งนี้ เพื่อจะสร้างความเชื่อถือไว้วางใจในการ

ดำเนินการใดๆร่วมกัน ๓. หลักการมีส่วนร่วม ได้แก่ การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการรับรู้ การร่วมกันคิด ร่วมกันเสนอ ความคิดเห็นในปัญหาสำคัญๆ การท าประชาพิจารณ์ การร่วมลงประชามติ รวมไปถึงกระบวนการตรวจสอบ และ การรับผิดชอบต่อผลจากการกระทำนั้นๆ ๔. หลักความรับผิดชอบต่อตรวจสอบได้ได้แก่ การสร้างกลไกให้มีผู้รับผิดชอบในหน้าที่ และมีสำนึก ในความรับผิดชอบต่อสังคม ๕. หลักความคุ้มค่า ได้แก่ การสามารถบริหารจัดการให้ทรัพยากรที่มีอย่างจำกัดไปใช้ประโยชน์ได้อย่างคุ้มค่า ๖. หลักคุณธรรม ได้แก่ การยึดมั่นในความถูกต้องดีงาม สำนึกในหน้าที่ของตนเอง มีความซื่อสัตย์ สุจริต จริงใจ ชยัน อุดหนุน มีระเบียบวินัย และเคารพในสิทธิของผู้อื่น สำนักงาน ก.พ.ร. ได้มีการกำหนดความหมายสำคัญของหลักธรรมาภิบาลของการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี ว่าประกอบด้วย องค์ประกอบ ๑๐ หลัก ได้แก่ หลักประสิทธิผล หลักประสิทธิภาพ หลักการตอบสนอง หลักภาวะ รับผิดชอบต่อ หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักการกระจายอำนาจ หลักนิติธรรม หลักความเสมอภาค และ หลักการมุ่งฉันทามติโดยส านักงาน ก.พ.ร. ได้มีการกำหนดความหมายสำคัญของหลักธรรมาภิบาลของการบริหาร กิจการบ้านเมืองที่ดีทั้ง ๑๐ องค์ประกอบ ไว้ดังนี้ ๑. หลักประสิทธิผล (Effectiveness) หมายความว่า ผลการปฏิบัติราชการที่บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมาย ของแผนการปฏิบัติราชการตามที่ได้รับงบประมาณมาดำเนินการ โดยการปฏิบัติราชการจะต้องมีทิศทาง ยุทธศาสตร์ และ เป้าประสงค์ที่ชัดเจน มีกระบวนการปฏิบัติงานและระบบงานที่เป็นมาตรฐาน รวมถึง มีการติดตาม ประเมินผล และ พัฒนา ปรับปรุงอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ ๒. หลักประสิทธิภาพ (Efficiency) หมายความว่า การบริหารราชการตามแนวทางการกำกับดูแลที่ดีที่มีการ ออกแบบกระบวนการปฏิบัติงานโดยการใช้เทคนิคและเครื่องมือการบริหารจัดการที่เหมาะสม ให้องค์การสามารถใช้ ทรัพยากรทั้งด้านต้นทุน แรงงาน และระยะเวลาให้เกิด ประโยชน์สูงสุดต่อการพัฒนาขีดความสามารถในการปฏิบัติ ราชการตามภารกิจเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกกลุ่ม ๓. หลักการตอบสนอง (Responsiveness) หมายความว่า การให้บริการที่สามารถดำเนินการได้ภายในระยะเวลา ที่กำหนด และสร้างความเชื่อมั่น ความไว้วางใจ รวมถึง ตอบสนองตามความ

คาดหวัง/ความต้องการของ ประชาชนผู้รับบริการ และ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่มีความหลากหลาย และมีความแตกต่าง ๔. หลักการรับผิดชอบ (Accountability) หมายความว่า การแสดงความรับผิดชอบต่อในการปฏิบัติหน้าที่และ ผลงานต่อเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยความรับผิดชอบนั้น ควรอยู่ในระดับที่สนองต่อความคาดหวังของสาธารณะ รวมทั้ง การแสดงถึงความสำนึกในการรับผิดชอบต่อปัญหาสาธารณะ ๕. หลักความโปร่งใส (Transparency) หมายความว่า กระบวนการเปิดเผยอย่างตรงไปตรงมา ชี้แจงได้เมื่อมี ข้อสงสัย และสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร อันไม่ต้องห้ามตามกฎหมายได้อย่างเสรี โดยประชาชนสามารถรู้ทุกขั้นตอน ในการดำเนินกิจกรรมหรือกระบวนการต่างๆ และสามารถตรวจสอบได้ ๖. หลักการมีส่วนร่วม (Participation) หมายความว่า กระบวนการที่ข้าราชการ ประชาชนและผู้มีส่วนได้ ส่วนเสียทุกกลุ่มมีโอกาสได้เข้าร่วมในการรับรู้ เรียนรู้ ทำความเข้าใจ ร่วมแสดงทัศนะ ร่วมเสนอปัญหา/ประเด็นที่สำคัญ ที่เกี่ยวข้อง ร่วมคิดแนวทาง ร่วมการแก้ไขปัญหา ร่วมในกระบวนการตัดสินใจ และร่วมกระบวนการพัฒนาในฐานะ หุ่นส่วนการพัฒนา ๗. หลักการกระจายอำนาจ (Decentralization) หมายความว่า การถ่ายโอนอำนาจการตัดสินใจ ทรัพยากร และภารกิจจากส่วนราชการส่วนกลาง ให้แก่หน่วยการปกครองอื่น (ราชการบริหารส่วนท้องถิ่น) และภาคประชาชน ดำเนินการแทน โดยมีอิสระตามสมควร รวมถึงการมอบอำนาจและความรับผิดชอบต่อตัดสินใจและการดำเนินการ ให้แก่บุคลากร โดยมุ่งเน้นการสร้าง ความพึงพอใจในการให้บริการต่อผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย การปรับปรุง กระบวนการ และเพิ่มผลผลิตภาพ เพื่อผลการดำเนินงานที่ดีของส่วนราชการ ๘. หลักนิติธรรม (Rule of Law) หมายความว่า การใช้ อำนาจของกฎหมาย กฎระเบียบ ข้อบังคับ ในการบริหาร ราชการด้วยความเป็นธรรม ไม่เลือกปฏิบัติ และคำนึงถึงสิทธิเสรีภาพของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ๙. หลักความเสมอภาค (Equity) หมายความว่า การได้รับการปฏิบัติและได้รับการบริการอย่างเท่าเทียมกันโดย ไม่มีการแบ่งแยกด้าน ชาย/หญิง ถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ ความพิการ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะ ของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจและสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษา การฝึกอบรม และอื่นๆ ๑๐. หลักมุ่งเน้นฉันทามติ (Consensus Oriented)

หมายความว่าถึง การหาข้อตกลงทั่วไป ภายในกลุ่มผู้มีส่วนได้ ส่วนเสียที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเป็น
ข้อตกลงที่เกิดจากการใช้กระบวนการเพื่อหาข้อคิดเห็นจากกลุ่มบุคคลที่ได้รับประโยชน์และ
เสียประโยชน์ โดยเฉพาะกลุ่มที่ได้รับผลกระทบโดยตรง ซึ่งต้องไม่มีข้อคัดค้านที่ยุติไม่ได้ใน
ประเด็นที่สำคัญ โดยฉันทามติ ไม่จำเป็นต้องหมายความว่าเห็นพ้องโดยเอกฉันท์
ดังนั้น จะเห็นได้ว่าเจตนารมณ์ของหลักธรรมาภิบาลนั้น มุ่งเน้นการท างานของหน่วยงาน
โดยเฉพาะหน่วยงาน ภาครัฐที่มุ่งผลสัมฤทธิ์ มีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล ก่อให้เกิด
ประโยชน์ต่อความต้องการของประชาชนสูงสุด และเป็น การเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้า
มามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการบ้านเมือง ซึ่งการที่จะทำให้หลักธรรมาภิบาลหรือ
หลักการบริหารจัดการบ้านเมืองเกิดผลสำเร็จได้นั้น ผู้บริหารหรือผู้นำภายในหน่วยงาน มี
ความสำคัญเป็นอย่างมากที่จะ นำมายึดปฏิบัติเพื่อให้เป็นแบบอย่างแก่ประชาชน และเน้น
ดำเนินการให้การศึกษาเพื่อเพิ่มพูนความรู้ให้แก่ประชาชน เพื่อให้ ประชาชนเกิดความเข้าใจถึง
หลักธรรมาภิบาลมากขึ้น นอกจากนี้ การน าหลักธรรมาภิบาลไปปรับใช้ภายในหน่วยงาน
จะช่วยทำให้หน่วยงานสามารถเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารงานให้สำเร็จได้อย่างโปร่งใส
และเป็นธรรม อีกทั้งยังเป็นกลไก ในการควบคุมติดตาม ตรวจสอบ และมีประชาชนหรือ
องค์กรภายนอกมีส่วนร่วม โดยมีหลักนิติธรรมเป็นองค์ประกอบ หลักในการบริหารจัดการ
ดังกล่าว อนึ่ง นอกจากธรรมาภิบาลจะเป็นหลักการแล้ว ยังเป็นกระบวนการและเป้าหมาย
ไปในตัว ด้วยเหตุนี้ หน่วยงานภาครัฐที่ปฏิบัติงานโดยยึดตามแนวทางที่กำหนดไว้ในหลัก
ธรรมาภิบาล จะมีผลในการ ช่วยส่งเสริมและยกระดับคุณธรรมและความโปร่งใส รวมทั้ง
มิติอื่นๆในการดำเนินงานของหน่วยงานให้สูงขึ้นได้เป็นลำดับ